

Debreceni Ítéltábla

Pf.I.20.429/2023/7. szám

A Debreceni Ítéltábla a dr. Ivány Borbála ügyvéd (cím) által képviselt felperes neve(cím, tartózkodási helye: Sz. F. és B. cím) felperesnek – a dr. Sz. Sz. kamarai jogtanácsos által képviselt alperes neve (cím) alperessel szemben személyiségi jog megsértése miatt indított perében a Nyíregyházi Törvényszék 8.P.20.585/2022/51. számú ítélete ellen a felperes 52. sorszám alatt benyújtott fellebbezése folytán meghozta a következő

í t é l e t e t:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja.

Megállapítja, hogy az alperes megsértette a felperes emberi méltóságához, magánélethez, egyenlő bánásmóddhoz és egészséghez fűződő jogát azzal, hogy a 2019. szeptember 6. és 2021. június 23. között fogatosított szabadságvesztés büntetésének végrehajtása során nem biztosította számára azt az elbánást, amelyet a látássérült állapota indokoltá tett.

Az alperest a további jogsértéstől eltiltja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül magánlevélben küldje meg a felperesnek az ítélet jogsértést megállapító rendelkezését, továbbá fizessen meg a felperesnek 2 000 000 (kétfélmillió) forintot és ezen összeg után 2020. július 30-tól a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félév utolsó napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatot, valamint 228 600 (kétszázhuszonnyolcezer-hatszáz) forint elsőfokú perköltséget.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 53 340 (ötvenháromezer-háromszáznegyven) forint másodfokú perköltséget.

Megállapítja, hogy 480 000 (négy száznyolcvanezer) forint le nem rótt fellebbezési illetéket az állam visel.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

[1] A felperes a születése óta 98%-os látássérült, gyakorlatilag teljesen vak. Ennek megfelelően a mindennapi életben állandó segítségre szorul, mert önállóan csak a saját jól

behatárolt, mindig szigorúan változatlan állapotban tartott belső lakóterében képes tapogatózás útján tájékozódni és közlekedni, e területen kívüli biztonságos tájékozódáshoz és közlekedéshez azonban már kísérőre van szüksége. Önállóan csak akkor tud öltözködni, étkezni és tisztálkodni, ha a ruháját, az ételét és a tisztálkodáshoz szükséges szereket és eszközöket számára elérhetővé teszik, a látás nélkül kivitelezhetetlen személyi higiéniaát (pl.: a körömvágást) ugyanakkor értelemszerűen még így sem tudja magának biztosítani. Önállóan takarítani, megágyazni, rendet tartani, bevásárolni szintén nem képes. Ezt a segítséget a börtönbe vonulása előtt a féléstestvérei: T. E. és T. T., valamint, ha épp volt, akkor a barátnője, élettársa biztosították neki.

[2] A felperes 2019. szeptember 6. és 2021. június 23. között a jogerősen kiszabott börtönbüntetését az alperesnél töltötte, amelynek épületei a látássérültek számára nem voltak akadálymentesítettek, az alkalmazottai pedig nem kaptak képzést arra vonatkozóan, hogy miként bánjanak a látássérült fogvatartottakkal. Erre tekintettel – noha tudtak a felperes látássérült állapotáról – ugyanúgy kezelték őt, mint a látó fogvatartottakat, amely többletterhet jelentett a felperesnek. Mindezt az idézte elő, hogy az ott töltött 656 nap alatt 11 alkalommal költöztették át más zárkába, amely miatt gyakran kellett újra alkalmazkodnia a megváltozott szűkebb és tágabb lakókörnyezetéhez. Előfordult, hogy ún. konténerzárkákba helyezték őt, amelyekbe nem volt bevezetve az ivóvíz. 2020. szeptember 22. és 2020. október 14. között emeleti cellát kapott, amelyet kizárólag lépcsőn lehetett megközelíteni. A közlekedéséhez nem nyújtottak segítséget, ezért a zuhanyzókhöz, az ún. kiétkelési bolthoz, a levegőzésre szolgáló udvarhoz és a kapcsolattartását biztosító folyosói fali telefonhoz kizárólag akkor tudott kimenni, ha más fogvatartottak oda kivezették, majd a cellájába visszavezették őt. A zuhanyzásnál a ruháinak lerakásához és visszaadásához, a bevásárlásnál pedig az árucikkek kiválogatásához szintén más fogvatartottak segítségére szorult, mint ahogy ők készítettek el a leveleket, írásbeli beadványait, valamint ők olvasták fel neki az általa átvett leveleket és iratokat is. A fali telefonon folytatott beszélgetéseit szintén végighallgatták az őt vezető fogvatartottak. Látássérült állapotára hivatkozással nem kapott munkát, szabadidős programokban pedig nem vett részt, hiszen asztaliteniszezni, kártyázni, sakkozni nem tudott, továbbá nem jutott el az emeleti helyiségekben tartott vallási rendezvényekre sem, így elesett az ezekkel járó kedvezményektől. Erre tekintettel az idejét kizárólag azzal töltötte, hogy más fogvatartottakkal beszélgetett és a TV-t hallgatta. A zárkarendet, ezen belül a szekrényrendet és az ágyrendet neki is be kellett tartania, továbbá a takarítást is el kellett végeznie, amelyekre a látássérült állapota miatt nem volt képes, így ezeket a tevékenységeket más fogvatartottak végezték el helyette, továbbá ők adták át neki az ételét és ők nyújtottak segítséget a látás nélkül kivitelezhetetlen személyi higiéniaához (pl.: a körömvágáshoz) is.

[3] A felperes számára megterhelő volt, hogy a látássérült állapota miatt a mindennapi élethez szükséges tevékenységeiben folyamatosan más fogvatartottak jóindulatára szorult, amely alárendelt, megalázott és kiszolgáltatott helyzetbe hozta őt. Erre tekintettel szóban és írásban is többször kérte a látássérült állapotának figyelembevételét, hiszen erre alapítva az ügyvédje útján kérelmet nyújtott be a büntetésének félbeszakítása iránt, amelyet elutasítottak, személyesen pedig az áthelyezését szerette volna elérni egy olyan büntetésvégrehajtási intézetbe, ahol a látássérültek többletigényeit kezelni tudják. Ennek érdekében többször kért és kapott is pszichológusi meghallgatást, továbbá egyszer az egészségügyi osztályvezetőnél, kétszer pedig a parancsnoknál is járt meghallgatáson, ezek azonban nem vezettek eredményre, mert a N.-ra történő átszállítási kérelmét utóbb elutasították, továbbá nem engedélyezték az APAC (vallási) részlegre történő áthelyezését sem.

[4] A befogadásakor tünetmentes felperes a börtönviszonyokkal és a látássérült állapotának figyelmen kívül hagyásával összefüggésben kialakult lelki megterhelés folytán 2020. július 15-től kezdődően – előbb nem meghatározott szorongás, később pedig kevert-

szorongásos depresszió miatt – pszichiátriai kezelésben is részesült. Ennek során szintén azt rögzítették, hogy hiányzik neki a családja, amely a civil életben mindig segítette őt, a börtönt viszont nehezen viseli, beilleszkedési nehézségekkel és megoldatlan problémákkal küzd és úgy érzi: teljes ellátásra szorul. Erre tekintettel altatók és nyugtatók szedését írták elő számára, egyre nagyobb dózisokban. A romló egészségi állapota miatt az alperes végül maga kezdeményezte a felperes átszállítását a Sz.-i F. és B. n.-i telephelyére, itt ugyanis adottak voltak a feltételek a látássérült fogvatartottak szabadságvesztés büntetésének végrehajtásához.

[5] A felperes a látássérült állapotának figyelmen kívül hagyása miatt 2021 júliusában panasszal fordult az Alapvető Jogok Biztosához (a továbbiakban: Biztos), amely vizsgálatot indított az ügyben. Ennek során kérdéseket tett fel az alperesnek, amely azokat megválaszolta, további eljárási cselekményeket azonban a felperes átszállítására tekintettel nem tudott végezni, így nem sikerült tisztázni a felek nyilatkozatai között fennálló ellentmondásokat. Azt ugyanakkor észlelte, hogy egy 98%-ban látássérült fogvatartott integrálása egy számára részben akadálymentesített környezetben minden igényt kielégítően nem teljesíthető, valamint kiszolgáltatott helyzetet teremt, ezért felhívta a Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnokának figyelmét arra, hogy a látásszervi fogyatékossgal rendelkező fogvatartottakat mindenkor az állapotuknak megfelelően felszerelt büntetésvégrehajtási intézetbe helyezték.

[6] A felperes a keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes megsértette az emberi méltósághoz, az egészséghez, a magánszférához fűződő jogát, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalmát azzal, hogy a fogvatartása során nem biztosította számára az egészségi és fizikai állapotának megfelelő fizikai feltételeket és bánásmódot. A keresete kiterjedt arra is, hogy a bíróság tiltsa el az alperest a további jogsértéstől és kötelezze az általa megfogalmazott bocsánatkérő magánlevél elküldésére, továbbá 6 000 000 Ft sérelemdíj és ezen összeg után a károsodás bekövetkezésétől járó törvényes mértékű kamat megfizetésére. Arra hivatkozott, hogy az alperes megsértette a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bvtv.) 9. §-át, 10. §-ának (3) bekezdését, 83. §-ának (4), (7) és (8) bekezdéseit, 97. §-ának (2) bekezdését, 98. §-a (1) bekezdésének d) pontját, 118. §-ának (2) bekezdését, 122. §-ának e) és j) pontjait, a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: CRPD) 5. cikkének (3) bekezdését és 14. cikkét, valamint a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.) 2. §-át, 5. §-át és 7/A. §-át, mert nem vette figyelembe a vele született látásképtelenségét, és a látó fogvatartottakkal azonos elbánásban részesítette őt. Ezzel megsértette a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:42. §-ának (2) bekezdésében és a 2:43. §-ának a), b) és c) pontjaiban foglalt személyiségi jogait, továbbá az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) 8. §-a és 9. §-a szerinti hátrányos megkülönböztetést valósított meg vele szemben. E jogszabályi rendelkezések alapján az alperes panasz nélkül is köteles lett volna megtenni a látássérült állapotából adódó többletterhek orvoslására és az észszerű alkalmazkodásra irányuló intézkedéseket, ezeket azonban a szóbeli és írásbeli panaszai ellenére sem foganatosította. Erre tekintettel a Ptk. 2:51. §-a (1) bekezdésének a), b) és c) pontjaiban foglalt objektív jogkövetkezmények alkalmazását, valamint – az elszenvedett tartós és súlyos immateriális hátrányok miatt – a Ptk. 2:52. §-a alapján sérelemdíj megfizetését kérte.

[7] Az alperes az ellenkérelmében elsődlegesen a teljes kereset, másodlagosan a sérelemdíj iránti kereset elutasítását, harmadlagosan pedig azt kérte, hogy a bíróság a sérelemdíj mértékét a felperes valós sérelmeinek és a közrehatásának figyelembevételével határozza meg. Arra hivatkozott, hogy a felperes fogvatartását a jogszabályoknak megfelelően hajtotta végre, a személyiségi jogait pedig nem sértette meg. A felperes sem szóban, sem írásban nem

terjesztett elő panaszt a látássérült állapotának figyelmen kívül hagyása miatt, jogsértést a Biztos sem állapított meg. Az állapota a börtönpszichológusok szerint mindvégig kompenzált, a hangulata pedig kiegyensúlyozott volt. A fogvatartottakat megillető jogokat szabadon gyakorolhatta és gyakorolta is, továbbá részt vehetett a szabadidős és vallási rendezvényeken, munkát azonban a látássérült állapota miatt nem kaphatott.

[8] Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletével a keresetet elutasította és megállapította, hogy 360 000 Ft kereseti illeték az állam terhén marad.

[9] A határozatának indokolásában ismertette a per során beszerzett bizonyítékokat, így a felperes által a perfelvételt követően becsatolt okiratokat is, amelyeket azért nem tekintett utólagos bizonyítékoknak, mert azok a felperes fogvatartása során keletkeztek, ezeket az okiratokat tehát a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 220. §-ának (7) bekezdése alapján nem lehetett figyelmen kívül hagyni a bizonyítás eredményének mérlegelése során. E bizonyítékok alapján arra a következtetésre jutott, hogy az alperes a felperes orvosi iratokban dokumentált mentális állapotrosszabbodását, valamint a nagyfai büntetésvégrehajtási intézet speciális személyi és tárgyi feltételeit együttesen mérlegelve kezdeményezte a felperes átszállítását N.-ra. Azt ugyanakkor a felperes kérelmére meghallgatott tanúk vallomásaán kívül semmi sem támasztotta alá, hogy a felperes a látássérült állapotával összefüggésben akár szóban, akár írásban panaszt nyújtott volna be az alpereshez.

[10] E tényállás alapján azt állapította meg, hogy nem sérült a felperes egészséghez fűződő joga, mert nem bizonyított egészségsérelmet. Alap nélkül hivatkozott az emberi méltósághoz fűződő jogának megsértésére is. Kétségtelen, hogy az alperes – a felperes intézeten belüli életvitele, fizikai adottságai és igényei tükrében – korábban is megvizsgálhatta volna, hogy ezek kompenzálhatók-e bármilyen intézkedéssel, továbbá – a Biztos álláspontjával egyezően – korábban is kezdeményezhette volna olyan büntetésvégrehajtási intézetbe történő átszállítását, ahol ezen ellátási feltételek és elhelyezési körülmények optimálisabbak lettek volna. Azt ugyanakkor a felperes nem igazolta, hogy az elhelyezésével, a kapcsolattartással, a munkalehetőséggel, a szabadidős tevékenységgel, az ügyintézással, a zárkarenddel, a zuhanyozással, a szabadlevegőn tartózkodással vagy a kiétekezéssel kapcsolatosan bármiféle panasz vagy többletigénye lett volna, így nem kért mozgássegítő botot vagy vakvezető kutyát sem. Ezeket az eszközöket korábban sem használta, hanem – a féltestvérei vallomásaival egyezően – tapogatózó életmódot folytatott, amelynek segítségével részlegesen eligazodott a lakókörnyezetében, önállóan elfogyasztotta a neki felkínált ételeket, továbbá egyedül tisztálkodott. Ez az életminőség a büntetésvégrehajtási intézeten belül is adott volt a számára, amellyel a lehetőségekhez képest élt is, különleges bánásmódot pedig nem igényelt. Az alperes észszerű magyarázatot adott arra, hogy a felperest miért helyezte át többször is más zárkába, azt pedig semmi sem igazolta, hogy a felperest az indokoltnál hosszabb ideig hátrányos helyzetbe hozta volna. Erre tekintettel a felperes nem bizonyította, hogy az alperes a fogvatartása során a büntetéséből szükségszerűen következő korlátozásokat és tilalmakat meghaladó, azokkal össze nem egyeztethető olyan jogsértő magatartást tanúsított, amely a testi épségét, egészségét sértette vagy közvetlen veszélynek tette ki. Épp ellenkezőleg: a peradatok alapján azt lehetett megállapítani, hogy a felperes emberi méltósága, alapvető jogai a korábbi életvezetéséhez képest nem csorbultak, az alperes tehát nem hozta őt megalázó és lealacsonyító helyzetbe, így nem sértette meg az emberi méltóságát.

[11] A felperes alap nélkül hivatkozott az egyenlő bánásmódhoz való jogának sérelmére is. Kétségtelen, hogy védett tulajdonsággal rendelkezett, amelyről az alperes is tudott. Azokat a tényeket és körülményeket azonban nem valószínűsítette, amelyek ismerete vagy felismerésének hiánya az alperes jogsértését megalapozza. A keresetben foglalt érveléssel szemben e körben nem lehetett alkalmazni az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) ítélkezési gyakorlatát sem, mert a felperes a korábbi életvezetéséhez

képest nem került súlyosabb élethelyzetbe, olyan panaszt vagy kérelmet pedig nem terjesztett elő, amely folytán az alperesnek intézkednie kellett volna a kialakult helyzet megszüntetése érdekében. Azt ugyanakkor, hogy a felperes egyre nehezebben viselte a börtönlétet és részben familiáris okok miatt depresszióba esett, az alperes megfelelően orvosolta azzal, hogy maga kezdeményezte az átszállítását N.-ra.

[12] A kifejtett okok miatt az alperes nem sértette meg a felperes a személyiségi jogait, ezért a jogsértés objektív és szubjektív jogkövetkezményeinek alkalmazására irányuló keresetet alaptalannak találta. Mellőzte ugyanakkor a felperes perköltségben történő marasztalását, mert az alperes nem kérte a perköltségének megtérítését.

[13] A felperes a fellebbezésében arra kérte az ítéltáblát, hogy a kereset szerint változtassa meg az elsőfokú ítéletet. Arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság okszerűtlenül és tévesen állapította meg a tényállást. Helytelenül sugallta, hogy az alperes épülete – bizonyos mértékig – akadálymentesített volt a mozgáskorlátozottak mellett a látássérültek számára is, mert ez nem igaz, illet magá az alperes sem állított. Alaptalan az a megállapítás is, hogy az alperesnek nem volt lehetősége munkát adni a felperesnek, mert ezzel az alperes nem is próbálkozott, holott a felperes szívesen dolgozott volna. Az alperes nem bizonyította azt sem, hogy a fogvatartás alatt volt-e egyáltalán olyan szabadidős és vallási program, amelyen a felperes – látássérültként – részt vehetett és részt is vett volna, ezért okszerűtlenül rögzítette, hogy e rendezvényeken való megjelenés a felperes számára is biztosított volt. Nincs alapja annak a megállapításnak sem, hogy az alperes a kevert-szorongásos mentális zavara miatt kezdeményezte a felperes átszállítását N.-ra, kizárólag az bizonyította, hogy az átszállításra a felperes egészségi állapota adott okot. Az elsőfokú ítélettel ellentétben a nagyfai ellátás nem a gyógyszerkezésben, hanem csak a személyi és tárgyi feltételekben tért el attól az ellátástól, amelyet az alperes nyújtott a felperesnek.

[14] Alap nélkül állapította meg az elsőfokú bíróság azt is, hogy a felperes nem panaszolta a látássérült állapotának figyelmen kívül hagyását. A felperes azon nyilatkozatát ugyanis, hogy szóban jelezte a panaszait, T. E., T. T. és V. L. tanúk mellett a per során becsatolt orvosi iratok is alátámasztották. Az alperes ellenkérelméhez csatolt okiratok szerint továbbá a felperes 2020. január 20-án, augusztus 5-én, december 23-án, 2021. március 3-án, március 22-én, május 3-án és június 1-én, azaz nyolc alkalommal is olyan kérelmeket terjesztett elő, amelyek a fogvatartási körülményeinek a megváltoztatására irányultak. A felperes – K. D. tanúvallomásával egyezően – többször kérte az átszállítását N.-ra is, mert a látássérült állapotára tekintettel eltérő bánásmódot, teljes ellátást igényelt. Ennek elmaradása miatt leromlott az egészségi állapota, ez vezetett végül ahhoz, hogy az alperes hivatalból kezdeményezte az átszállítását. Az elsőfokú bíróság nem adott számot arról, hogy ezeket a bizonyítékokat miért nem fogadta el, ami önmagában is jogsértő. Amennyiben pedig ezeket figyelembe vette volna, okszerűen juthatott volna arra a következtetésre, hogy a felperes igenis kifogásolta a vele való bánásmódot, hiszen a szóbeli panaszát más módon nem bizonyíthatta, írásban pedig önállóan nem tudott élni a panaszjogával. Erre tekintettel az általa megállapított tényállást a Pp. 369. §-a (3) bekezdésének a) pontja alapján ennek megfelelően módosítani kell.

[15] Bár az elsőfokú bíróság helyesen rögzítette, hogy a felperes sérelmezte a magánélethez fűződő jogának megsértését is, a kereset ezen részét nem merítette ki, nem adott ugyanis számot arról, hogy azt miért utasította el. Tévesen találta alaptalannak az egészséghez fűződő jogának sérelme miatt benyújtott keresetet is. Noha rögzítette, hogy a felperes nem bizonyított testi/lelki egészségértést, maga állapította meg azt is, hogy a felperes szorongott, kétségbe esett, beilleszkedési nehézségekkel küzdött, amely folytán kevert szorongásos depresszió alakult ki nála, tehát sérült a lelki egészsége. Ezt az ellentmondást nem oldotta fel, mint ahogy nem adott számot arról sem, hogy miként mérlegelte a bizonyítékokat és miért vetette el a felperes részletes ténybeli és jogi érveit. Erre tekintettel a Pp. 369. §-a (3)

bekezdésének c) pontja alapján az általa megállapított tényállásból eltérő következtetést kell levonni, és meg kell állapítani a felperes egészséghez fűződő jogának megsértését.

[16] Az elsőfokú bíróság megsértette az indokolási kötelezettségét azzal is, hogy nem vetette össze a felperes helyzetét az emberi méltóság általa megállapított tartalmával, nem értékelte az e körben rendelkezésére álló bizonyítékokat, így nem magyarázta meg, hogy miért nem sérti a felperes emberi méltóságát a vele való bánásmód. Ez a következtetés nincs összhangban az általa megállapított tényállással sem, amely szerint a felperes nem volt képes önállóan ellátni magát, az alperes alkalmazottai pedig nem nyújtottak neki segítséget, hiszen nem is voltak kiképezve erre. Ezért e tényekből a Pp. 369. §-a (3) bekezdésének c) pontja alapján eltérő következtetést kell levonni, és meg kell állapítani az emberi méltóság megsértését. E jogsérelmet az idézte elő, hogy a felperes kiszolgáltatott volt más fogvatartottnak, ez pedig köztudomásúan alárendelt és megalázott helyzetbe hozta őt, amelyet az EJEB-nek az Engel kontra Magyarország-ügyben meghozott ítélete is alátámaszt. A Z-H. kontra Magyarország-ügyben pedig az EJEB azt állapította meg, hogy az államnak erre irányuló panasz nélkül is intézkednie kell a fogyatékkal küzdő elítéltek védelme érdekében, az alperes tehát akkor sem mentesülhetett volna a jogsértés következményei alól, ha a felperes nem emelt volna panaszt a vele való bánásmód miatt.

[17] Jogsértően utasította el az elsőfokú bíróság az egyenlő bánásmód megsértése miatt előterjesztett keresetet is. Noha megállapította, hogy a felperes védett tulajdonsággal rendelkezett, a helyzetét nem a vele összehasonlítható helyzetben lévő, de védett tulajdonsággal nem rendelkező többi fogvatartott helyzetével, hanem a felperes korábbi helyzetével vetette össze, ami már önmagában is jogsértő. Ezt a személyiségi jogot ugyanakkor az elsőfokú ítélettel ellentétben nemcsak tevőlegesen, hanem mulasztással is meg lehet sérteni. Az Ebktv. indokolása szerint ugyanis a hátrányos helyzetűek többiekkel azonos kezelése jogsértő, mert konzerválja a hátrányos helyzetet. Erre tekintettel az alperes nem vitásan külön panasz nélkül is átadja a házirendet a magyarul nem értő fogvatartottak részére olyan nyelven, amelyen megértenek, valamint gondoskodik a mozgáskorlátozott fogvatartottak speciális elhelyezéséről. Ugyanez a szabály vonatkozik a látássérült felperesre is, akit a szabad életben az általa kiválasztott hozzátartozói láttak el. Ezt a segítséget a fogvatartása során az alperesnek kellett volna biztosítania, amelyet elmulasztott, hiszen maga is elismerte, hogy a többi rabbal azonos elbánásban részesítette őt. Erre tekintettel csak akkor mentesülhetett volna a felelősség alól, ha igazolja, hogy nem volt köteles betartani az egyenlő bánásmód követelményét vagy betartotta azt. Mindezt azonban nem bizonyította, így megsértette a felperes egyenlő bánásmódhoz való jogát, ezért a Pp. 369. §-a (3) bekezdésének c) pontja alapján e jogsértést is meg kell állapítani.

[18] Az elsőfokú bíróság nem tért ki az ítéletében azokra a jogszabálysértésekre sem, amelyekre a felperes a személyiségi jogainak megsértését alapította. Tanúkkal és okiratokkal igazolta ugyanis, hogy az alperes nem segítette a jogorvoslati jogának gyakorlását [Bvtv. 10. §-ának (3) bekezdése], az életkörülményeit nem közelítette a szabad élethez, hanem épp ellenkezőleg: szaksegítség hiányában más fogvatartottakra hagyta a gondozását, amely sértette az önbecsülését és az önértékelését [Bvtv. 83. §-ának (3)-(4) bekezdései], az életvitelét nem vele együttműködve alakította ki [Bvtv. 83. §-ának (8) bekezdése], az egyéni körülményeit és a védelmi igényét figyelmen kívül hagyta [Bvtv. 97. §-ának (2) bekezdése, 122. §-ának j) pontja]. Nem foglalkozott az elsőfokú bíróság azzal sem, hogy az alperes betartotta-e a CRPD és a Fot. keresetben hivatkozott rendelkezéseit, különös tekintettel az észszerű alkalmazkodásra, a fogyatékos személyek életminőségének biztosítására és az akadálymentes környezet kialakítására. E jogszabálysértéseket az alperes nem cáfolta, de nem is cáfolhatta, mert az épületei a látássérültek számára nyilvánvalóan nem voltak akadálymentesek, a jogszabályi kötelezettségeit pedig panasz nélkül is be kellett volna tartania. Erre tekintettel az

ítélőtáblának a Pp. 369. §-a (3) bekezdésének c) pontja alapján ezeket a jogszabálysértéseket is meg kell állapítania.

[19] Az elsőfokú bíróság az ítéletének [88] pontjában arra a következtetésre jutott, hogy az alperes korábban is intézkedhetett volna a felperes optimálisabb ellátási körülmények közé helyezése érdekében, e jogsértéshez azonban nem fűzött jogkövetkezményt, hanem a keresetet elutasította arra hivatkozással, hogy az alperesnek – panasz hiányában – mégsem volt pozitív intézkedési kötelezettsége. Ezt az ellentmondást szintén nem oldotta fel, az ítélete tehát ezen okból is jogszabálysértő.

[20] Az alperes fellebbezési ellenkérelme arra irányult, hogy az ítéltábla hagyja helyben az elsőfokú ítéletet. Érvélese szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg a tényállást, és abból helytálló következtetésre jutott. A felperes az alperes közhiteles nyilvántartásával szemben nem bizonyította, hogy panaszt nyújtott be az elhelyezési körülményei vagy a vele való bánásmód miatt, panasz nélkül pedig az alperesnek nem volt intézkedési kötelezettsége. Nem sérült a felperes emberi méltósága sem, mert az alperes nem vonta kétségbe az emberi mivoltát. A felperes olyan pozitív intézkedéseket kért számon rajta, amelyeket az akkori jogszabályok alapján nem hozhatott meg, így nem engedhetett személyi állományon kívül segítőt a felperes közelébe, továbbá nem érhetett hozzá a felpereshez, így fizikai kontaktus útján nem segíthette a közlekedését, mert ez kvázi kényszerintézkedésnek felelt volna meg. Erre tekintettel a felperes az állapota miatt szükséges iránymutatást elsősorban szóban kapta meg. A kereset alapját képező tényállítások túlságosan általánosak, azok tehát emiatt sem alkalmasak jogsértés megállapítására. Arra az esetre, ha az ítéltábla mégis jogsértést állapítana meg, elsődlegesen a sérelemdíj iránti keresetet elutasítani kérte, mert a felperest nem érte olyan immateriális hátrány, amely indokoltá tenné sérelemdíj alkalmazását, másodlagosan pedig a sérelemdíj mértékét az elszenvedett sérelemhez és a felperes közrehatásához igazodó összegben kérte meghatározni. Úgy nyilatkozott, hogy nem tart igényt másodfokú perköltségre.

[21] Az ítéltábla az elsőfokú ítélet felülbíralata során átlépte a fellebbezés és az ellenkérelem korlátait, észlelte ugyanis, hogy az elsőfokú bíróság anyagi pervezetése a fellebbezéssel nem érintett körben nem volt megfelelő [Pp. 370. §-ának (4) bekezdése]. Ennek oka az, hogy a felperes sérelemdíj iránti kereseti kérelme nem volt kellően határozott, mert nem tartalmazta, hogy az általa követelt tőkeösszeg után pontosan mikortól és milyen mértékű késedelmi kamatra tart igényt. Erre tekintettel az elsőfokú bíróságnak – a perfelvételi szakban – közre kellett volna hatnia abban, hogy a felperes e hibát kijavíthassa, amelyet elmulasztott, így megsértette a Pp. 237. §-ának (1) bekezdését. Az ítéltábla a Pp. 370. §-ának (4) bekezdése alapján tájékoztatta a feleket az anyagi pervezetés általa észlelt hiányosságáról, azt a fellebbező felperes kérelmére figyelembe vette, és akként orvosolta, hogy a Pp. 369. §-ának (4) bekezdése alapján felhívta a felperest a késedelmi kamatigényének pontosítására, aki e felhívásnak eleget is tett, hiszen a másodfokú tárgyaláson megjelölte, hogy a sérelemdíj után mikortól és milyen mértékben követel kamatot, így a kereseti kérelme kellően határozottá vált.

[22] Ezt meghaladóan az ítéltábla a fellebbezési kérelem és az ellenkérelem korlátai között maradt [Pp. 370. §-ának (1) bekezdése], nem észlelt ugyanis olyan, az ügy érdemi eldöntésére kiható eljárás szabálysértést vagy téves anyagi pervezetést, amely egyéb tekintetben is okot adott volna e korlátok átlépésére [Pp. 370. §-ának (2)-(4) bekezdései]. Ezért kizárólag abban foglalt állást, hogy az elsőfokú bíróság – a fellebbezésében felsorolt indokok miatt – jogszerűtlenül utasította-e el a keresetet vagy nem. Ennek eredményeként a fellebbezés részben alaposnak találta.

[23] Mindenekelőtt kiemeli, hogy az elsőfokú bíróság nem sértette meg a Pp. 341. §-ának (1) bekezdését, mert a felperes valamennyi keresetéről, így a magánélethez fűződő jog megsértése miatt benyújtott kereseti kérelemről is döntést hozott. Kétségtelen ugyanakkor,

hogy az ítéletének indokolása több tekintetben is hiányos maradt, hiszen nem tartalmazott magyarázatot sem a magánéletéhez fűződő jog megsértésére alapított kereset elutasításának külön indokaira, sem pedig arra vonatkozóan, hogy az elsőfokú bíróság miként mérlegelte a rendelkezésére álló bizonyítékokat a vitás ténykérdések, ezeken belül is különösen annak eldöntésekor, hogy a felperes a fogvatartása során sérelmezte-e a vele való bánásmódot vagy nem. Nem tért ki az ítéletében arra sem, hogy megvalósultak-e a felperes által hivatkozott jogszabálysértések, és ha igen, azok előidézték-e a felperes személyiségi jogainak sérelmét vagy nem. Erre tekintettel az elsőfokú ítélet nem felelt meg a Pp. 346. §-a (5) bekezdésének.

[24] Ezen eljárási jogszabálysértéstől függetlenül az ítéltábla – az erre irányuló fellebbezés folytán – elvégezte az elsőfokú ítélet anyagi jogi felülbírálatát is, amelynek eredményeként az elsőfokú bíróságtól eltérő anyagi jogi következtetésekre jutott. A jogvita eldöntése során ugyanis abból a nem vitás tényből kellett kiindulni, hogy a felperes a születése óta 98%-os látássérült, azaz gyakorlatilag teljesen vak. Erre tekintettel köztudomású, azaz külön bizonyítást nem igénylő ténynek minősült, hogy a felperes nem képes önmagának önálló ellátására, hiszen egész egyszerűen nem lát [Pp. 266. §-ának (2) bekezdése]. Ettől függetlenül a felperes részletesen előadta, hogy miben korlátozza és akadályozza őt a látás hiánya, e tényállításokat pedig az alperes nem tette vitássá, azokat tehát a Pp. 266. §-ának (1) bekezdése alapján akkor is valóban kellett volna elfogadni, ha nem lettek volna köztudomásúak. A látássérült felperes életmódjának jellemzőit ugyanakkor kifejezetten igazolták a felperes féltestvéreinek tanúvallomásai, így az ítéltábla a Pp. 266. §-a (1) és (2) bekezdéseinek alkalmazása nélkül is megállapíthatta, hogy a gyakorlatilag teljesen vak felperes csak a saját jól behatárolt, mindig szigorúan változatlan állapotban tartott belső lakóterében tud tapogatózás útján tájékozódni és közlekedni. Öltözködni, étkezni és tisztálkodni csupán akkor képes, ha a ruháját, az ételét és a tisztálkodáshoz szükséges szereket és eszközöket számára elérhetővé teszik, a látás nélkül kivitelezhetetlen személyi higiénia (pl.: a körömvágást) ugyanakkor értelemszerűen még így sem tudja elvégezni, mint ahogy nem képes takarítani, megágyazni, rendet tartani, bevásárolni sem. Erre tekintettel az ítéltábla a Pp. 369. §-a (3) bekezdésének a) pontja alapján e körben kiegészítette az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást.

[25] Mivel az alperes tudott arról, hogy a felperes gyakorlatilag teljesen vak, tisztában kellett lennie ennek köztudomású következményeivel is, ami azt jelenti, hogy tudnia kellett: a felperes a fogvatartása során nem lesz képes önmaga önálló ellátására, tehát segítségre fog szorulni. Nem lehet vitás, hogy ezt a segítséget az alperesnek pozitív intézkedésekkel, külön panasz nélkül is biztosítania kellett a felperesnek, hiszen egyrészt a fogyatékkal élő fogvatartottakra vonatkozó speciális jogszabályi rendelkezések, másrészt pedig a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó általános szabályok is erre kötelezték őt.

[26] A fogyatékkal élő fogvatartottakra vonatkozó speciális szabályt a Bvtv. 122. §-ának j) pontja tartalmazta, amely kimondta, hogy a felperes – fogyatékkal élőként – a rá vonatkozó szabályok szerint sajátos védelemre jogosult. Ez a sajátos védelem a CRPD 14. cikkének 2. pontja értelmében magában foglalta az észszerű alkalmazkodás kötelezettségét, vagyis azt, hogy az alperes a CRPD 2. cikkének megfelelően hozzon olyan – aránytalan és indokolatlan teherrel nem járó – intézkedéseket, amelyek szükségesek a felperest fogvatartottként megillető jogok (pl.: étkezés, tisztálkodás, meghatározott korlátok közötti közlekedés, szabad levegőn tartózkodás, képzés, tanulás, vallásgyakorlás, kapcsolattartás) akadálymentes gyakorlásához. Ugyanerre kötelezte az alperest a Bvtv. 122. §-ának j) pontja alapján megfelelően alkalmazandó Fot. 7/A. §-ának (1) bekezdése is, hiszen az előírta, hogy az alperes biztosítson a felperes részére egyenlő esélyű hozzáférést az általa nyújtott közszolgáltatásokhoz, amely – egyebek mellett – a Fot. 4. §-ának fa) és fb) pontjai értelmében a saját közhatalmi tevékenységéhez (pl.: az ennek keretében biztosított fogvatartotti jogokhoz), valamint az intézet oktatási, kulturális és szociális programjaihoz való hozzáférést jelentette,

még hozzá a felperes számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető, érzékelhető, biztonsággal megközelíthető és elhagyható, továbbá rendeltetésszerűen használható módon [Fot. 4. §-ának h) pontja].

[27] Az alperes segítségnyújtási kötelezettsége ugyanakkor nemcsak a fogyatékkal élő fogvatartottakra vonatkozó speciális jogszabályokból, hanem a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó általános szabályokból is levezethető, amelyek egyrészt előírták a fogvatartott egyéni körülményeinek – a felperes esetében a látás hiányának – figyelembevételét [Bvtv. 83. §-ának (4), (7), (8) bekezdései, 97. §-ának (2) bekezdése], másrészt pedig arra kötelezték az alperest, hogy a büntetésvégrehajtás rendjével összhangban biztosítsa a fogvatartottak alapvető jogainak gyakorlását [Bvtv. 9. §, 98. §-a (1) bekezdésének d) pontja, 118. §-ának (2) bekezdése]. Ilyen alapvető (és egyben személyiségi) jog az emberi méltósághoz fűződő jog, amely azt a kötelezettséget róta az alperesre, hogy gondoskodjon arról: a felperes a látássérült állapota miatt ne kerüljön kiszolgáltatott, megalázó és alárendelt helyzetbe, az ugyanis sérti az emberi méltóságot [Alaptörvény II. cikke, Ptk. 2:42. §-ának (2) bekezdése]. Ebbe a körbe tartozott a magánélethez fűződő alapvető (és egyben személyiségi) jog is, amely arra kötelezte az alperest, hogy tegyen pozitív intézkedéseket annak érdekében, hogy a felperes a látásának hiánya miatt ne kényszerüljön megosztani a magánélethez tartozó információkat olyan fogvatartottakkal, akikre az nem tartozik, ez ugyanis a magánéletébe való meg nem engedett beavatkozásnak minősül [Alaptörvény VI. cikkének (1) bekezdése, Ptk. 2:43. §-ának b) pontja]. Az alperesnek védenie kellett a felperes egészséghez fűződő alapvető (és egyben személyiségi) jogát is, azaz gondoskodnia kellett arról, hogy a felperes testi és lelki egészsége a látássérült állapota miatt ne szenvedjen sérelmet [Alaptörvény XX. cikkének (1) bekezdése, Ptk. 2:43. §-ának a) pontja]. Végül az alperes kötelezettsége volt az is, hogy biztosítsa a felperes egyenlő bánásmóddhoz fűződő alapvető (és egyben személyiségi) jogát [Alaptörvény XV. cikke, Ptk. 2:43. §-ának c) pontja], amely nem azt jelentette, hogy ugyanúgy kellett kezelnie őt, mint a látó fogvatartottakat, hanem épp ellenkezőleg: arra kötelezte az alperest, hogy – a Bvtv. 122. §-ának j) pontjával, a CRPD 14. cikkének 2. pontjával, és a Fot. 7/A. §-ának (1) bekezdésével összhangban – tegyen pozitív intézkedéseket a látássérültségből eredő köztudomású hátrányok kiküszöbölése érdekében. Ahogy ugyanis azt az Ebktv. általános miniszteri indokolása – a fellebbezéssel egyezően – megállapította: „[a]z eleve hátrányos helyzetben levő személyek formálisan egyenlőként való kezelése (...) a hátrányos helyzet konzerválásával járna. Ahhoz, hogy a hátrányos helyzetben levő személyek ezt a hátrányukat ledolgozhassák, nem elegendő annak biztosítása, hogy őket a többiekkel azonos jogok illessék meg, hanem olyan pozitív intézkedésekre van szükség, amelyek lehetővé teszik, hogy a helyzetükből fakadó hátrányaikat csökkenteni, illetve megszüntetni lehessen.”

[28] Az alperes a fogyatékkal élő fogvatartottakra vonatkozó fenti speciális szabályok és a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó fenti általános szabályok által előírt pozitív intézkedési kötelezettségét külön panasz nélkül is köteles volt teljesíteni. Ennek oka az, hogy e szabályok kifejezetten őt kötelezték a feltétlen segítségnyújtásra, amelyet nem ruházhatott át másra, különösen nem a többi fogvatartottra. Nem várhatott tehát arra, hogy az önmagának önálló ellátására és a fogvatartotti jogainak önálló gyakorlására képtelen felperes ellátását és a fogvatartotti jogainak biztosítását megoldja-e a többi fogvatartott, mint ahogy nem tehetette függővé a felperes ellátását és a fogvatartotti jogainak biztosítását attól sem, hogy a felperes emel-e panaszt amiatt, hogy a büntetésvégrehajtási intézet semmibe veszi a segítségnyújtási kötelezettségét. Az ezzel ellentétes jogszabály-értelmezés sértené az Alaptörvény 28. cikkét, mert akadályozná a CRPD 1. cikkében és a Fot. preambulumban foglalt célok érvényre jutását: a fogyatékkal élők esélyegyenlőségének biztosítását, továbbá nem lenne összeegyeztethető a józan ész és a közérkölcös követelményével sem, amelyből szintén levezethető, hogy egy fogyatékkal élő fogvatartott ellátását és jogainak biztosítását nem lehet a többi fogvatartott

jóindulatára bízni, hanem arról – külön panasz nélkül is – a büntetésvégrehajtási intézetnek kell gondoskodnia.

[29] E jogszabályi rendelkezések alapján tehát az alperesnek – az erre kijelölt alkalmazottjai útján – panasz hiányában is segítséget kellett nyújtania a látássérült felperes étkezéséhez, tisztálkodásához, közlekedéséhez, szabad levegőn tartózkodásához, képzéseken, vallási, kulturális és egyéb programokon való részvételéhez, kapcsolattartásához, valamint minden olyan tevékenységéhez, amelyben a látás hiánya akadályozta őt. Az alperesnek figyelembe kellett vennie a felperes látássérültségét az elhelyezése során is, hiszen nyilvánvaló, hogy a látás hiánya korlátozta a felperest a gyakori környezetváltozásokhoz (áthelyezésekhez) való alkalmazkodásban és egyes esetekben, így pl.: a lépcsőn megközelíthető emeleti vagy a víz nélküli konténer cellákba történő elhelyezés során jelentős többletterhek tette ki őt.

[30] Mindezek ellenére az alperes a per során nem állította, így nem is bizonyította, hogy segítséget nyújtott volna a felperesnek a látás hiányából adódó köztudomású hátrányok kiküszöbölése érdekében. Épp ellenkezőleg: a nyilatkozatai alapján azt lehetett megállapítani, hogy az épületei valójában nem voltak akadálymentesek a látássérültek számára, az alkalmazottai pedig nem voltak kiképezve a látássérült fogvatartottak ellátására. Erre tekintettel a felperest – panasz hiányában – ugyanúgy kezelték, mint a látó fogvatartottakat, amely nyilvánvalóan nem felelt meg az alperes fent idézett jogszabályi kötelezettségeinek. Ennek az lett a következménye, hogy a felperes ellátásáról és a fogvatartotti jogainak gyakorlásáról az erre köteles alperes helyett a többi fogvatartott gondoskodott. Szükségszerűen ők tették a felperes elé az ételét, ők készítettek ki a ruháit, ők tartották rendben az ágycsészét és a polcát, ők takarították helyette, ők vezették ki a mosdóba, a zuhanyzóba, az udvarra, a kiétkelési boltba, a folyosón elhelyezett telefonhoz, ők segítettek neki a zuhanyzásban, a körömvágásban, a bevásárlásban, a levelek és beadványok megírásában és felolvasásában, továbbá minden olyan egyéb tevékenységben, amelyet a látásának hiánya miatt önállóan nem tudott elvégezni. Az alperes nem vette figyelembe a felperes látássérültségét az elhelyezése során sem, hiszen 11 alkalommal helyezte át őt új cellákba, amelynek eredményeként a felperes ivóvíz nélküli konténerzárakat, valamint – 2020. szeptember 22. és 2020. október 14. között – egy kizárólag lépcsőn megközelíthető emeleti cellát is kapott. Azt, hogy a felperes milyen – számára is érzékelhető és értékelhető – intézeti programokon vett részt, az alperes nem bizonyította, de ennek amúgy sem volt kiemelt jelentősége, mert a felperesnek e programokon való esetleges megjelenését nem az intézet alkalmazottai, hanem szükségszerűen a többi fogvatartott biztosította, hiszen ők vezették oda a felperest, majd ők kísérték vissza a cellájába. Mivel pedig ezeket a tényeket az elsőfokú bíróság nem rögzítette, az általa megállapított tényállást e körben is ki kellett egészíteni.

[31] Az így pontosított tények alapján nem kétséges, hogy az alperes megsértette a felperes emberi méltósághoz fűződő jogát. A külön panasz nélkül is fennálló segítségnyújtási kötelezettségének megszegése miatt ugyanis teljes mértékben kiszolgáltatotta a felperest a többi fogvatartott jóindulatának, ez pedig köztudomásúan megalázó és alárendelt helyzetbe hozta őt, hiszen a látássérültsége folytán a legalapvetőbb tevékenységeinek ellátásához is folyamatosan segítséget kellett kérnie, méghozzá olyan személyektől, akiket semmi sem kötelezett a segítségnyújtásra. Ahogy arra a felperes helyesen utalt: ezt a tartósan és folyamatosan fennálló kiszolgáltatott, megalázó és alárendelt helyzetet az EJEB a 46857/06. szám alatt meghozott Engel kontra Magyarország-ítéletének 27. pontjában maga is megalázó bánásmódnak minősítette, ez pedig nyilvánvalóan sérti az emberi méltósághoz fűződő jogot.

[32] Nem lehet vita tárgya az sem, hogy a külön panasz nélkül is fennálló segítségnyújtási kötelezettség elmulasztása miatt sérült a felperes magánélethez fűződő joga is. Ennek oka az, hogy a felperes kizárólag a többi fogvatartott segítségével tudta gyakorolni a kapcsolattartás jogát, hiszen ők kísérték ki a folyosón lévő telefonhoz, ők írták meg a leveleit

és a beadványait, továbbá ők olvasták fel az általa kapott leveleket és beadványokat. Mindez azt jelenti, hogy végighallgatták a felperes telefonbeszélgetéseit, továbbá végigolvasták a felperes leveleit és beadványait, így olyan információkhoz jutottak, amelyek a felperes magánszférájának legbensőségesebb részéhez tartoztak, és amelyeket a felperes nem osztott volna meg velük. E körben az ítéltábla utal a felperes féltestvéreinek tanúvallomására, akik elmondták, hogy a felperes a kapcsolattartások során sokszor sírt és rengeteget panaszkodott, amelyet – az alperes mulasztása miatt – más fogvatartottak jelenlétében kényszerült megtenni, ez pedig sérti a felperes magánélethez való jogát, csakúgy, mint a leveleinek és a beadványainak kényszerű megosztása.

[33] Vitán felül áll továbbá, hogy sérelmet szenvedett a felperes egyenlő bánásmódhoz való joga is. Ennek oka az, hogy a felperes az Ebktv. 8. §-ának g) pontjában írt védett tulajdonsággal rendelkezett, ezért nem lehetett őt ugyanúgy kezelni, mint a vele összehasonlítható helyzetben lévő, de védett tulajdonsággal nem rendelkező személyeket, azaz a látó fogvatartottakat. Mindez ugyanis nyilvánvalóan hátrányosabb helyzetbe hozta őt, mint amilyen helyzetbe a látó fogvatartottak kerültek, hiszen ők ugyanilyen bánásmód mellett képesek voltak önállóan ellátni magukat és önállóan gyakorolni tudták a fogvatartotti jogaikat, ugyanezt azonban a felperes a védett tulajdonsága miatt önállóan nem tudta megtenni. Ezért az alperes az Ebktv. 9. §-ában foglalt közvetett hátrányos megkülönböztetést valósított meg a felperes terhére, azaz – a felperes 26. sorszámú beadványában foglalt érveléssel egyezően – megsértette az egyenlő bánásmódhoz fűződő jogát. Annak ugyanakkor, hogy a felperes milyen helyzetben volt a fogvatartása előtt, az elsőfokú ítélettel szemben nem volt jelentősége, mert a felperes börtönbeli helyzetét nem a korábbi helyzetével, hanem a látó fogvatartottak helyzetével kellett összevetni, ezért az ítéltábla mellőzte az elsőfokú bíróság e körben előadott érveit is.

[34] Az alperes a külön panasz nélkül is fennálló segítségnyújtási kötelezettségének elmulasztásával megsértette a felperes egészséghez fűződő jogát is. Az ugyanis köztudomású, hogy a tartósan és folyamatosan fennálló kiszolgáltatott, megalázó és alárendelt élethelyzet lelki többletterhet jelentett a felperes számára. Mindez – a börtönviszonyokkal egyébként is együttjáró lelki teherrel együtt – azt eredményezte, hogy a befogadásakor tünetmentes felperes 2020. július 15-től kezdődően – előbb nem meghatározott szorongás, később pedig kevert-szorongásos depresszió miatt – pszichiátriai kezelésre is szorult. Azt a tényt, hogy e megbetegedések kialakulásában közrejátszott a felperes látássérült állapotának figyelmen kívül hagyása, a csatolt orvosi iratok igazolták, amelyekben az alperes – egyebek mellett – a családi segítség és a teljes ellátás hiányát rögzítette a felperes panaszainak (a szorongásának, a nyugtalanságának) okaként, ez pedig megfelelt annak a köztudomású lelki többletterheknek, amelyet a segítségnyújtási kötelezettség elmulasztása miatt kialakult kiszolgáltatott, megalázó és alárendelt élethelyzet idézett elő. Bár az alperes az elsőfokú eljárásban még arra hivatkozott, hogy ezeket az okiratokat nem lehet bizonyítékként felhasználni, nem fellebbezte meg az elsőfokú ítéletet, így nem sérelmezte az elsőfokú bíróság azon érvelését, amely szerint ezen okirati bizonyítékok értékelésének nincs akadálya, ezért mindezt az ítéltábla sem bírálhatta felül. Megjegyzi azonban, hogy ezt az érvelést az alperes eredménnyel nem is sérelmezhetett volna, mert a felperes már a perfelvétel előtt indítványozta az orvosi iratok becsatolását (27. sorszámú beadvány 4. pontja), nem minősült tehát utólagos bizonyításnak az, hogy azokat ténylegesen csak a perfelvétel lezárása után nyújtotta be.

[35] Az orvosi iratok tanúsága szerint a részben a látássérült állapot figyelmen kívül hagyása miatt kialakult lelki megbetegedés az egyre nagyobb dózisban kapott gyógyszeres kezelés ellenére idővel tovább súlyosbodott. Ennek oka az volt, hogy a felperes – az elsőfokú ítélettel szemben – igenis sérelmezte a látássérült állapotának figyelmen kívül hagyását, ezek a panaszai azonban nem vezettek eredményre, így egyre kilátástalanabb helyzetbe került, amely

fokozta az általa elszenvedett lelki többletterhelést. Mindezt nemcsak a felperes féltestvéreinek és V. I.-nak a tanúvallomásai, hanem a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékok is alátámasztották. A csatolt okiratok szerint ugyanis a felperes a fogyatékosága miatt a büntetésének félbeszakítását kérte, valamint azt is szerette volna elérni, hogy helyezték őt át egy olyan büntetésvégrehajtási intézetbe, ahol a látássérültek többletigényeit kezelni tudják. Ennek érdekében K. D. tanúvallomása szerint többször kért és kapott is pszichológusi meghallgatást, továbbá – az alperes által csatolt nyilvántartás alapján – egyszer az egészségügyi osztályvezetőnél, kétszer pedig a parancsnoknál is járt meghallgatáson. A felperes azonban nem járt sikerrel, mert mind a büntetésének félbeszakítása, mind pedig a N.-ra történő átszállítása iránti kérelmét elutasították, továbbá nem engedélyezték az APAC (vallási) részlegre történő áthelyezését sem. Mindez összességében olyan jelentős egészségi állapotromlást idézett elő nála, amelyet már az alperes sem hagyhatott figyelmen kívül, ezért hivatalból kezdeményezte az átszállítását N.-ra, azaz egy olyan büntetésvégrehajtási intézetbe, ahol a látássérültek többletigényeit kezelni tudják. Az átszállítás ugyanakkor nem változtatott azon a tényen, hogy a felperesnél – részben a látássérült állapotának figyelmen kívül hagyása miatt – pszichiátriai kezelést igénylő lelki megbetegedés alakult ki, így az alperes megsértette a felperes egészséghez fűződő jogát is.

[36] A kifejtett okok miatt az ítéltábla a Ptk. 2:51. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján megállapította, hogy az alperes megsértette a felperes emberi méltóságához, magánélethez, egyenlő bánásmódhoz és egészséghez fűződő jogát azzal, hogy a 2019. szeptember 6. és 2021. június 23. között foganatosított szabadságvesztés büntetésének végrehajtása során nem biztosította számára azt az elbánást, amelyet a látássérült állapota indokoltá tett. Az alperest a Ptk. 2:51. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján eltiltotta a további jogsértéstől, mert a felperes még jelenleg is tölti a szabadságvesztés büntetését, így fennáll az elvi lehetősége annak, hogy ismét visszahelyezik az alpereshez, ahol a jogsértések megismétlődhetnek.

[37] Az ítéltábla a Ptk. 2:51. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján elégtételadásra is kötelezte az alperest, ennek módját azonban a keresettől eltérően határozta meg. Elégtételként ugyanis bocsánatkérést vagy ehhez hasonló egyéb nyilatkozatot főszabály szerint nem lehet megkövetelni. Ennek csak akkor lenne értelme, ha a jogsértő valódi bünbánatot érez, és maga is meg akarja követni a sértettet. Amennyiben tehát a jogsértő önként nem hajlandó ilyen nyilatkozatot tenni, nem lehet bocsánatkérésre kötelezni őt, valódi bünbánat és a sértett megkövetésére irányuló tényleges szándék nélkül ugyanis ezek csupán üres szavak maradnak, amelyek valós tartalommal nem rendelkeznek. Azt pedig, hogy e szavak valóban jelentsenek is valamit, vagyis, hogy a jogsértő érezzen valódi bünbánatot és akarja megkövetni a sértettet, nem lehet kikényszeríteni. Erre azonban nincs is szükség. Az elégtételadás valós célja nem a jogsértő érzéseinek a megváltoztatása, hanem az, hogy tudatosítsa a jogsértés megtörténtét azon személyekkel, akik a jogsértésről tudomást szereztek. Ezt a célt pedig – a jogsértést mindvégig tagadó alperes esetében – olyan nyilatkozattal lehetett elérni, amelyben az alperes a jogsértés megtörténtét elismeri. Ez az álláspontot tükrözi a Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.20.801/2007/7. számú ítélete, a Kúria Pfv.IV.22.145/2011/5. és a BH2014.175. alatt közzétett Pfv.IV.21.435/2013/8. számú precedensképes határozatai, a Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.174/2017/5., Pf.I.20.125/2017/10., Pf.I.20.464/2022/6., és Pf.I.20.218/2022/4. számú eseti döntései, valamint a jogirodalomból Törő Károly: „Személyiségvédelem a polgári jogban” (KJK, Bp., 1979) című műve is, amelynek 109. oldala szerint: „lehetséges olyan elégtételadás is, amit a bíróság ítélete nem pótolhat, pl.: a bocsánatkérés.” Mindezek miatt az ítéltábla arra kötelezte az alperest, hogy az ítélet jogsértést megállapító rendelkezését tartalmazó magánlevélben adjon elégtételt a felperesnek.

[38] A felperes a Ptk. 2:52. §-ának (1) bekezdése alapján jogszerűen követelt sérelemdíjat is. Nem minősíthető bagatell immateriális sérelemnek ugyanis az, hogy az alperes jogsértése folytán tartósan: 656 napon keresztül, folyamatosan kiszolgáltatót, megalázó és alárendelt helyzetbe kényszerült, mint ahogy az sem, hogy az emiatt kialakult köztudomású lelki többletterhelés talaján pszichiátriai kezelést igénylő megbetegedése lett, ezért az alperes alap nélkül kérte a sérelemdíj iránti kereset elutasítását. A sérelemdíj mértékének megállapítása során ugyanakkor – ezen jelentős nem vagyoni sérelem mellett – a Ptk. 2:52. §-ának (3) bekezdése alapján értékelni kellett az eset egyéb körülményeit is. Erre tekintettel kiemelt jelentősége volt annak, hogy az alperes komoly súlyú jogsértést követett el, mert a védelmére szoruló, fogyatékkal élő felperestől tagadta meg a jogszabályokban előírt segítségnyújtási kötelezettségét, amellyel több személyiségi jogát is megsértette. Jelentősnek minősül a jogsértő magatartás felróhatóságának mértéke is, mert az alperes annak ellenére sem járt el a jogszabályoknak megfelelően, hogy tudott a felperes látássérült állapotáról, így külön panasz nélkül is fel kellett volna ismernie és meg kellett volna szüntetnie a kiszolgáltatót, amelyet azonban azt követően sem tett meg, hogy mindezt a felperes többször is jelezte neki. Bár az alperes kérte a felperes közrehatásának értékelését is, a felperes valójában nem hatott közre az őt ért sérelem kialakulásában, hiszen – a kifejtettek szerint – igenis kifogásolta a látássérült állapotának figyelmen kívül hagyását, ezen a címen tehát nem lehetett csökkenteni az őt megillető sérelemdíjat. Azt ugyanakkor figyelembe kellett venni, hogy a jogsérelem bekövetkezésekor milyen ár- és értékviszonyok uralkodtak, valamint azt is, hogy a bíróságok hasonló ügyekben milyen nagyságrendű sérelemdíjat ítélnék meg. Ennek tükrében pedig a felperes által követelt sérelemdíj még az eset egyéb körülményeinek figyelembe vétele mellett is eltúlzottnak minősült. Erre tekintettel az ítéltábla a Ptk. 2:52. §-ának (1) bekezdése alapján 2 000 000 Ft sérelemdíj megfizetésére kötelezte az alperest, ez állt ugyanis arányban a felperes által elszenvedett nem vagyoni sérelemmel, a jogsértés súlyával, a jogsértő magatartás felróhatóságának mértékével, továbbá ez igazodott a jogsérelem bekövetkezésekor uralkodó ár- és értékviszonyokhoz, valamint a hasonló ügyekben kialakult bírói gyakorlathoz. Ezen összeg után az alperes a Ptk. 2:52. §-ának (2) bekezdése, 6:532. §-a és 6:48. §-ának (1) bekezdése alapján jogszerűen követelt késedelmi kamatot, amelynek kezdő időpontját az ítéltábla középarányos módon: 2020. július 30. napjában, a mértékét pedig a Ptk. 6:48. §-a (1) bekezdésének megfelelően határozta meg.

[39] A részben megváltoztatott érdemi döntés folytán módosult az elsőfokú pernyertesség aránya. A felperes ugyanis – valamennyi kereseti kérelmét figyelembe véve – összességében 60%-ban nyert pert, az alperes pernyertességi aránya tehát 40%. Az alperes nem kérte az elsőfokú perköltségének megtérítését, a felperes viszont az 50. sorszámú beadványában 470 000 Ft + áfa ügyvédi munkadíjból álló elsőfokú perköltséget számított fel. Erre az összegre azonban nem tarthatott igényt, mert a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (a továbbiakban: R.) 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja és 4/A. §-ának (1) bekezdése alapján – 6 000 000 Ft perérték alapulvételével (EBH1999.94.) – csupán 300 000 Ft + áfa, azaz 381 000 Ft jogi képviselői munkadíjat követelhetett, amelyből az alperes a pervesztességének arányában 60%-ot, azaz 228 600 Ft-ot köteles megtéríteni [Pp. 83. §-ának (2) bekezdése].

[40] A kifejtett okok miatt az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 383. §-ának (2) bekezdése alapján a rendelkező részben írt módon részben megváltoztatta, egyebekben pedig helybenhagyta.

[41] A fellebbezés – valamennyi kereseti kérelmet figyelembe véve – összességében 60%-ban eredményes volt. Az alperes nem kérte a másodfokú perköltségének megtérítését, a felperes viszont a fellebbezésében 70 000 Ft + áfa ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltséget számított fel, amely nem érte el azt az összeget, amit az R. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja, (5) bekezdése és 4/A. §-ának (1) bekezdése alapján – 6 000 000 Ft perérték

alapulvételével (EBH1999.94.) – felszámíthatott volna. Erre tekintettel az ítéltábla a felperes által felszámított 88 900 Ft másodfokú perköltség 60%-ának, azaz 53 340 Ft-nak a megfizetésére kötelezte az alperest [Pp. 83. §-ának (2) bekezdése].

[42] A költségmentes felperes és az illetékmentes alperes helyett az állam viseli a le nem rótt fellebbezési illetéket [Pp. 102. §-ának (1) és (6) bekezdései].

Debrecen, 2024. március 14.

Dr. Bakó Pál s.k. a tanács elnöke, Dr. Molnár Tibor Tamás s.k. előadó bíró, Dr. Árok Krisztián s.k. bíró